

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 1015/24

לפני :

כבוד המשנה לנשיא נעם סולברג
כבוד השופט דוד מינץ
כבוד השופטת יעל וילנר

העותרים :

1. תנועת אומ"ץ - אזרחים למען מנהל תקין וצדק חברתי
2. התנועה למען איכות השלטון בישראל ו-89 אחי

נגד

המשיבים :

1. מבקר המדינה
2. ראש המטה הכללי
3. ראש שירות הביטחון הכללי
4. ראש הממשלה
5. היועצת המשפטית לממשלה
6. ראש המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים

עתירה למתן צו על-תנאי ובקשה למתן צו ביניים

תאריך ישיבה :

י"א תמוז תשפ"ד (17.7.2024)
י"ב תשרי תשפ"ה (14.10.2024)
ט"ז חשוון תשפ"ה (17.11.2024)
כ' חשוון תשפ"ה (21.11.2024)

בשם העותרת 1 :

עו"ד עדי ריטיגשטיין-אייזנר

בשם העותרים 2 :

עו"ד ד"ר אליעד שרגא ; עו"ד תומר מאור ; עו"ד
רותם בבלי דביר ; עו"ד סתיו לבנה להב

בשם המשיב 1 :

עו"ד אליה צונץ

בשם המשיבים 2-6 :

עו"ד יונתן ברמן ; עו"ד מתן שטיינבוך

פסק-דין

המשנה לנשיא נעם סולברג:

1. עניינן של העתירות דנן בהחלטת המשיב 1, מבקר המדינה (להלן: המבקר), מחודש ינואר 2024, לפתוח בהליך ביקורת באשר להתנהלות הדרג המדיני והביטחוני בכל הנוגע לאירועי השבעה באוקטובר ומלחמת 'חרבות ברזל'.

2. במסגרת העתירות, התבקשנו להוציא מלפנינו צו על-תנאי, המורה למבקר לחדול מקיומו של הליך הביקורת ביחס לדרג הצבאי והביטחוני, עד לסיום המלחמה ולהגשת ממצאיה של ועדת חקירה ממלכתית. בעתירות נטען, בין היתר, כי הליך הביקורת עלול לפגוע בפעולתה העתידית של ועדת חקירה ממלכתית; כי קיום הביקורת בעת המלחמה מסיט את קשב המפקדים, ופוגע ביכולתם של גופי הביטחון לנהל את הלחימה; כי עריכת הביקורת בעת הזו תפגע ביכולתם של גורמי הביטחון "להתגונן בפני הביקורת"; וכי ההחלטה לפתוח בהליך הביקורת בעת לחימה – תקדימית, חריגה ובלתי סבירה באופן קיצוני.

3. המבקר, מנגד, טען כי העתירות מבקשות "לפגוע באופן קשה בסמכות מבקר המדינה וכן בעקרון אי-התלות והעצמאות של מבקר המדינה, כמו גם במקצועיות שלו ובאפקטיביות של ביקורת המדינה". לשיטתו, קיום הביקורת חיוני לשם הפקת לקחים ומניעת כשלים עתידיים, ואף מהווה "מימוש חובה מוסרית כלפי כלל אזרחי ישראל". לצד זאת, הדגיש המבקר, כי מתווה הביקורת נקבע תוך התחשבות בצרכי גופי הביטחון, ומתוך כוונה מלאה שלא לפגוע במאמץ המלחמתי. עוד הודגש, כי מידת האינטנסיביות של הביקורת תהא דינמית וגמישה, בהתאם לעצימות הלחימה המשתנה. נוכח האמור, מחד גיסא; ובהתחשב בכך שככל שחולף הזמן, מידת האפקטיביות של הביקורת הולכת ופוחתת, מאידך גיסא – החליט המבקר על "קיום ביקורת מדורגת ומידתית", שתאפשר, כך נטען, איזון מיטבי בין השיקולים השונים שעל הפרק. עוד טען המבקר, כי קיום ביקורת בעת מלחמה אינו מהלך תקדימי או חריג; וכי משמעותה של חסימת הביקורת, הלכה למעשה, היא הכפפה של הגוף המבקר אל הגוף המבוקר. זאת, בניגוד ישיר להוראותיו ועקרונותיו של חוק-יסוד: מבקר המדינה.

4. המשיבים 2-6 (להלן: משיבי המדינה) הצטרפו לחלק ניכר מטענות העותרות, בפרט באשר לקשיים הצפויים להתעורר כתוצאה מעריכת הביקורת במקביל לניהול הלחימה. לצד זאת, הדגישו משיבי המדינה, כי אין מחלוקת על חשיבות קיומה של ביקורת חיצונית, אולם ביקשו לדחות את תחילתה, ולמצער לבצעה בהדרגה משמעותית ביותר. לשיטתם, הביקורת דורשת תשומות רבות מצד מפקדי וחיילי צה"ל, ומשכך עלולה להסיט את הקשב מן הלחימה העצימה המתנהלת, ולפגוע בתפקוד צה"ל ושב"כ במאמץ המלחמתי. כמו כן נטען, כי הדרך ההולמת לבחינת האירועים מושא הביקורת אינה קיום ביקורת של מבקר המדינה, אלא ועדת חקירה ממלכתית.

5. ביום 16.6.2024, ניתן צו ביניים על-ידי השופטת ג' כנפי שטייניץ, כדלקמן: "בשלב זה ועד לדיון בעתירה – לנוכח המציאות הביטחונית המורכבת, היקפה המתוכנן של הביקורת, העתידה לעסוק, בין היתר, במערך התמיכה בלחימה ובנושאי ליבה מבצעיים, וההיערכות הנדרשת כדי ליתן לה מענה בעיתוי הנוכחי – ותוך מתן משקל משמעותי לחוות הדעת החסויות של גורמי הביטחון שהוגשו לעיוני, אני מורה על השהיית הליכי הביקורת בכל המתייחס לצה"ל ולשב"כ".

6. ביום 17.7.2024, קיימנו דיון ראשון בעתירה; חלק ניכר ממנו – חסוי, במעמד המבקר ומשיבי המדינה בלבד. לאחר הדיון, התבקשו נציגי המבקר ומשיבי המדינה לבוא בדברים, במטרה להגיע להסכמות באשר למתווה הביקורת. כמו כן נקבע, כי צו הביניים שניתן בהחלטה מיום 16.6.2024 – יעמוד בעינו.

7. ביום 14.10.2024, התקיים דיון נוסף, רובו המכריע, גם הוא – היה חסוי, ונכחו בו רק בעלי הסיווג המתאים, קרי נציגי המבקר ומשיבי המדינה. בסיומו, החלטנו על השלמת טיעון במועד קרוב, "על מנת לאפשר לצה"ל, לשב"כ ולמבקר המדינה להידבר במישרין כדי להגיע להבנות, אמות מידה, ונושאים להמשך הביקורת, בהתחשב בצורך לקיים ביקורת, בד בבד עם אילוצי המלחמה; כל זאת באופן שיצמצם או ייתר, בהסכמה, את צו הביניים".

8. ההידברות בין הצדדים נמשכה, בחסות בית המשפט. לאחר דיונים נוספים שקיימנו בימים 17.11.2024 ו-21.11.2024, נתגבשה הסכמה בין המבקר לבין משיבי המדינה לגבי מתווה ביקורת חלקי, ובהתאם לכך, גם לצמצום צו הביניים. ניתן אפוא תוקף של החלטה להסכמה זו, והצדדים התבקשו להגיש הודעה מעדכנת באשר להמשך ההידברות על אודות חלקי הביקורת הנוותרים.

9. ביום 27.3.2025, הוגשה הודעה משותפת מטעם המבקר ומשיבי המדינה, שבגדרה התבשרנו כי מתווה הביקורת שעליו הסכימו הצדדים מתנהל כראוי, תוך שיתוף פעולה מלא; וכי הושגו הסכמות עקרוניות, וגובש מתווה עדכני באשר ליתר שלבי הביקורת; הן בצה"ל, הן בשב"כ. נתבקשנו אפוא ליתן תוקף של החלטה להסכמות שגובשו ולמתווה העדכני, וכן לבטל את צו הביניים. עוד נטען בהודעה, כי ההליך במתכונתו הנוכחית מיצה את עצמו, כך שיש למחוק את העתירה.

10. אכן, משהושגה הסכמה באשר לכלל שלבי הביקורת, אין לפנינו עוד סכסוך קונקרטי, שיש בו כדי להצדיק את הותרת העתירה תלויה ועומדת; דין העתירה, אם כן – להימחק. כמו כן, ניתן בזאת תוקף להסכמת המבקר ומשיבי המדינה לגבי מתווה הביקורת העדכני, כמפורט בנספח להודעה.

11. יש לברך על כך שהמחלוקת המתמשכת בין המבקר לבין גופי הביטחון באה על פתרונה המוסכם, תוך שיתוף פעולה הדדי, כראוי לרשויות המדינה. ניתן אפוא בזאת תוקף של פסק דין למתווה הביקורת המוסכם.

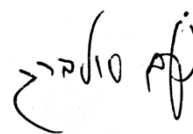
ניתן היום, כ"ט ניסן תשפ"ה (27 אפריל 2025).

יעל וילנר
שופטת

דוד מינץ
שופט

נעם סולברג
משנה לנשיא